

MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN KESKUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2018

Kyylään
MAISEMAAN

Sisällys

TOIMINTA 2018.....	3
HALLINTO	4
JÄSENISTÖ.....	4
TOIMIHENKILÖT & TUKIPALVELUT & TILINTARKASTAJAT	5
JULKAISUT.....	6
NIMITYKSET	7
KANSAINVÄLINEN TOIMINTA.....	8
TOIMINTA ERI AVAINTULOSALUEILLA	9
RUOKA-, RAVITSEMUS- JA KOTITALOUSNEUVONTA	9
MAISEMAN- JA LUONNONHOIDON PALVELUT	14
YRITYSPALVELUT.....	18
JÄRJESTÖTOIMINTA JA YHTEISÖLLISYYDEN VAHVISTAMINEN	20
VIESTINTÄ JA MARKKINOINTI.....	23

TOIMINTA 2018

Vuosi 2018 oli Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n 25. toimintavuosi rekisteröityneenä yhdistyksenä. Perustamisvuosi on 1933. Maa- ja kotitalousnaisten Keskus (MKNK) on yleishyödyllinen yhdistys ja valtakunnallisen neuvontajärjestön keskusjärjestö.

Maa- ja kotitalousnaiset on valtakunnallinen ruuan, maaseutumaisen sekä yritys-palveluiden asiantuntijajärjestö. Strategiakauden 2016–2020 visiona on Maistuva, viihtyisä ja elinvoimainen maaseutu – hyvinvoivat suomalaiset.

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ohjaa ja koordinoi koko järjestön toimintaa. Se huolehtii mm. opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustuksen hakemisesta ja jaosta piirikeskuksiin, valvonnasta, raportoinnista ja tilityksistä. Keskus vastaa myös valtakunnallisten hankkeiden hausta ja hallinnoinnista. Tavoitekeskustelut piirikeskusten kanssa käydään syksyisin.

Toiminnan avaintulosalueita ovat ruoka-, ravitsemus- ja kotitalousneuvonta, maiseman- ja luonnonhoidon palvelut, yrityspalvelut ja järjestötoiminta sekä yhteisöllisyyden edistäminen. Viestintä sekä Koti ja maaseutu -lehti tukevat avaintulosalueiden tavoitteiden saavuttamista.

Toimintavuoden keskiössä oli kestävä kehityksen, resurssiviisauden ja kiertotalouden edistäminen. Näihin asioihin pohjautui myös järjestön vuosien 2018–2019 teema: Hyppää hyvän kierteeseen – vastuullisilla valinnoilla kestävää hyvinvointia.

Vuoden aikana maa- ja kotitalousnaiset asiantuntijoinen, jäsenineen ja vapaaehtoisineen toimivat aktiivisesti mm. ruokahävikin vähentämiseksi rakentamalla hukkaruokapöytiä esim. kauppakeskuksiin, kouluihin ja muihin julkisiin tiloihin. Pöytien yhteydessä asiantuntijat ja vapaaehtoiset antoivat kuluttajille neuvoja ruokahävikin vähentämiseksi.

Ruoka-, ravitsemus- ja kotitalousneuvonnan sekä maiseman- ja luonnonhoidon palveluiden yhteisellä Ruokahukka ruutuun – katse vesistöihin -hankkeella tuotiin kuluttajille tietoa yksilön mahdollisuuksista vaikuttaa ympäristön, erityisesti vesistöjen tilaan omilla valinnoillaan sekä edistää ravinteiden kierrätystä. Lähtökohtana oli ruokahävikin vähentäminen ja aktivoida vapaaehtoista vesienhoitotyötä havainnollistamisen ja positiivisen viestinnän avulla. Hankkeen aikana yli 100 järjestetyllä tapahtumalla tavoitettiin toimintavuoden aikana noin 35 000 henkilöä.

Yrityspalveluissa panostettiin maatalojen ja pienten yritysten edustajien osaamisen kehittämiseen mm. yhteistyössä Eviran, Kuluttajaliiton sekä Ruokatietoyhdistyksen kanssa. Yrittäjyydestä kiinnostuneille henkilöille tarjottiin matalan kynnyksen Portaat yrittäjäksi -valmennusta, joka koostui viidestä eri tavoin teemoitetusta totutuskerrasta.

Järjestötoiminnalla kannustettiin suomalaisia liikkumaan monipuolisesti Loikkaa liikkeelle -liikuntakisassa. Erityisesti viljelijöitä mutta myös muita maaseudun asukkaita kannustettiin omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen yhteistyössä Melan kanssa järjestämällä eri puolella Suomea Loikkaa liikkeelle-hyvinvointia kaikille -päivä.

Koti ja maaseutu -lehdestä teetettiin lukijatutkimus. Lehden lukijat antoivat lehdelle kokonaisarvosanaksi 8,7/10. Lukijat arvostavat lehden sisältöä ja lukevat lehteä keskimääräistä kauemmin kuin samanlaisia lehtiä yleensä.

Tasavallan presidentti Sauli Niinistö myönsi toimintavuoden aikana Maa- ja kotitalousnaisten Keskukseen entiselle toiminnanjohtajalle MMM Liisa Niilolalle järjestöneuvoksen arvonimen. Toimintavuosi huipentui järjestöneuvosjuhliin 23.11.

Vuosi 2018 oli työntäyteinen vuosi Maa- ja kotitalousnaisten Keskukseen ja piirikeskusten toimi- sekä luottamushenkilöille. Toimintaamme edesauttoivat tuhannet vapaaehtoiset. Opetus- ja kulttuuriministeriö, ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, Maaseuturahasto, eri säätiöt ja monet muut organisaatiot ovat rahoittaneet toimintaamme ja siten mahdollistaneet sen työn, jota olemme valtakunnallisena järjestönä saaneet tehdä tämän yhteiskunnan eteen. Lämpimät kiitokset kaikille!

HALLINTO

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n varsinainen kokous

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n varsinainen kokous pidettiin 22.11.2018 Musiikkitalossa Helsingissä. Varsinaiseen kokoukseen osallistui yhteensä 48 virallista kokousedustajaa ja muuta henkilöä. Kokouksen puheenjohtajana toimi Marja Sisko Nousiainen Etelä-Savosta.

Kokouksessa luovutettiin Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen myöntämä Vuoden maisemateko -tunnustus Siikalatvan kunnan Mankilan kyläseuran ja Mankilan kalaveden osakaskunnan yhteiselle hankkeelle, jossa kunnostettiin ja parannettiin järven laatua sekä kehitettiin järvikaislalle hyötykäyttöä.

Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen myöntämä tunnustuspalkinto myönnettiin Humppilan Maa- ja kotitalousnaisten yhdistykselle. Perusteluissa todetaan Humppilan Maa- ja kotitalousnaisten olevan erittäin aktiivinen ja motivoitunut yhdistys, joka näkyy ja kuuluu Humppilan kunnassa. Yhdistys tarjoaa eri-ikäisille kuntalaisille aktiivista ja monipuolista toimintaa ympäri vuoden. Lisäksi yhdistys esimerkillisellä tavalla jalkauttaa valtakunnallisen järjestön toimintaa omalla alueellaan.

Hallitus

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n hallitukseen kuuluivat toimintavuonna seuraavat henkilöt:

• puheenjohtaja	pääsihteeri Mervi Mäki-Neste (Etelä-Pohjanmaa)
• varapuheenjohtaja	maa- ja metsätalousyrittäjä Rauni Miettinen (Etelä-Suomi)
• jäsen	yrittäjä Eija Jukkola (Keski-Pohjanmaa)
• jäsen	yrittäjä, kotitalousopettaja Marttiina Sihvola (Etelä-Savo)
• jäsen	Tarja Tervo (Kainuu)
• jäsen	kansanedustaja Mirja Vehkaperä (Oulu)
• jäsen, sihteeri	toiminnanjohtaja Mirja Hellstedt

Hallitus kokoontui toimintavuonna viisi kertaa. Tämän lisäksi pidettiin yksi sähköpostikokous. Hallituksesta erovuorossa olivat Tarja Tervo ja Mirja Vehkaperä. Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen varsinaisessa kokouksessa 22.11.2018 hallituksen jäsen Tarja Tervo valittiin uudelleen jäseneksi seuraavalle hallituskaudelle (2019–2021) ja uudeksi jäseneksi ja yhteiskunnalliseksi vaikuttajaksi kansanedustaja Susanna Koski Pohjanmaalta (toimintakausi 2019–2021).

JÄSENISTÖ

Jäsenjärjestöt

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n jäseniä ovat ProAgria Keskukset (11 kpl), ProAgria Keskusten Liitto sekä Lapin Maa- ja kotitalousnaiset ry.

Paikallistason toimintayksiköitä, maa- ja kotitalousseuroja, maa- ja kotitalousnaisten osastoja tai muita vastaavia, järjestöllä oli 1 252. Uudesta jäsenrekisteristä saatiin jäsenten määräksi 30 002 henkilöä, mutta tieto on puutteellinen rekisteriuudistuksen takia.

Kunniajäsenet

Kunniajäseniä ovat emäntä Pirkko Kallio (Nivala) vuodesta 2003, maanviljelysneuvos Marja Kallio (Laukaa) vuodesta 2009 sekä maakuntaneuvos Eeva Nurmi (Humppila) vuodesta 2013.

TOIMIHENKILÖT

Maa- ja kotitalousnaisten Keskukseen palveluksessa työskentelivät v. 2018 seuraavat henkilöt:

- toiminnanjohtaja, päätoimittaja Mirja Hellstedt
- talous- ja hallintopäällikkö Tiina Elttula 12.8.2018 saakka
- kehityspäällikkö Sanna Hiltunen
- talous- ja hallintopäällikkö Sari Jääskeläinen 1.10.2018 alkaen
- kehitysjohtaja (maiseman- ja luonnonhoito) Leena Lahdenvesi-Korhonen
- toimituspäällikkö Tuula Lehtonen (Koti ja maaseutu -lehti) 1.3.2018 alkaen
- kehityspäällikkö (ruoka, ravitsemus ja kotitalous) Katja Pethman
- harjoittelija Kaisa Tolonen 1.10. alkaen (3 pv/vko)
- järjestöpäällikkö Helena Velin
- toimituspäällikkö Kirsi Väisänen (Koti ja maaseutu -lehti) 20.3.2018 saakka.

Jäsenyys / edustus eri toimielimissä ja organisaatioissa

Maa- ja kotitalousnaisten Keskukseen henkilöstö on ollut edustettuina toimintavuonna mm. seuraavissa toimintaryhmissä:

- Alfred Kordelinin säätiön Jaakko Kolmosen rahasto, jäsen Mirja Hellstedt
- Green Care Finland ry, hallituksen jäsen Mirja Hellstedt
- Kotitalous- ja kuluttajaneuvottelukunta, jäsenet Mirja Hellstedt ja Katja Pethman
- Kotitalouksien omatoimisen varautumisen järjestötoimikunta (Kova), jäsen Helena Velin
- Kouluruokaverkosto (OPH), jäsen Katja Pethman
- LumoVesi-ohjausryhmä, jäsen Leena Lahdenvesi-Korhonen
- Maaseudun tukihenkilöverkko, ohjausryhmän jäsen Mirja Hellstedt
- Maaseutuverkoston hyvinvointiryhmä, jäsen Helena Velin
- Maatalouskoneiden tutkimussäätiön hallintoneuvosto, jäsen Helena Velin
- Maito ja terveys ry, hallituksen jäsen Mirja Hellstedt
- Maitohygienialiiton johtokunta, jäsen Mirja Hellstedt
- Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman seurantakomitea, jäsen Mirja Hellstedt, varajäsen Leena Lahdenvesi-Korhonen
- Museoviraston luontorinki, jäsen Leena Lahdenvesi-Korhonen
- Museoviraston muinaisjäännösten hoidon asiantuntijarinki, jäsen Leena Lahdenvesi-Korhonen
- Naisjärjestöjen Keskusliitto, MKNK jäsenjärjestö
- Naisten Valmiusliitto, hallituksen jäsen Helena Velin, varajäsen Eeva Nurmi
- PerinneElo, työryhmän jäsen, Leena Lahdenvesi-Korhonen
- Ruokakasvatusverkosto (MMM), jäsen Katja Pethman
- Työtehoseuran valtuuskunta, jäsen Mirja Hellstedt
- Työ- ja elinkeinoministeriön Kuluttaja-asiain neuvottelukunta, jäsen Mirja Hellstedt, varajäsen Helena Velin
- Vieraslajiasioiden neuvottelukunta, jäsen Leena Lahdenvesi-Korhonen, varajäsen Mirja Hellstedt
- Vieraslajiasioiden neuvottelukunta, viestintäjaosto, jäsen Leena Lahdenvesi-Korhonen
- Viherympäristöliiton viheralan neuvottelukunta VihNe, jäsen Leena Lahdenvesi-Korhonen
- Viherympäristöliiton puunhalausviikon järjestelytoimikunta, jäsen Leena Lahdenvesi-Korhonen
- Walter Ehrströmin säätiön hallitus, jäsen Mirja Hellstedt

TUKIPALVELUT

Taloushallinnon palveluista vastasi oma talous- ja hallintopäällikkö. IT-tukipalvelut ostettiin Mtech Digital Solutions Oy:ltä ja graafista suunnittelua ostettiin ProAgria Keskusten Liitto ry:ltä.

TILINTARKASTAJAT

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n tilintarkastajana toimi tilintarkastusyhteisö KPMG Oy Ab.

JULKAISUT

Ammatti- ja järjestölehti KOTI ja maaseutu

Toimituspäällikkö Kirsi Väisänen vastasi lehden suunnittelusta, toimitusprosessista ja yhteyksistä avustajiin ja asiamiehiin maaliskuuhun 2018 saakka. Maaliskuusta alkaen lehden toimituspäällikkönä toimi Tuula Lehtonen. Lehden taittopalvelu ostettiin ProAgria Keskusten Liiton graafiselta suunnittelijalta Birgitta Salmiselta. Ilmoitusmyynnistä ja yhteyksistä Jaicom Tilaajapalveluun vastasi taluspäällikkö Tiina Elttula ja elokuusta alkaen Tuula Lehtonen. Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen ja piirikeskusten toimihenkilöt osallistuivat lehden suunnitteluun ja toteutukseen, erityisesti ruokasivujen osalta.

Lehti ilmestyi toimintavuotena 60-sivuisena ja 8 kertaa. Lehden tilaajamäärä oli keskimäärin noin 7 768, joista vapaakappaleiden osuus oli 344 lehteä. Lukijatutkimuksen mukaan joka taloudessa lehteä lukee keskimäärin 2,7 lukijaa, joten kaiken kaikkiaan lehdellä on lukijoita yli 20 000. Lehteä rahoitettiin ensisijaisesti tilausmaksuilla.

Lehdessä käsiteltiin vuoden aikana eri tavoin Loikkaa liikkeelle -teemaa. Aihetta käsiteltiin esittelemällä joka numerossa uusi urheilulaji laajasti. Myös Hyppää hyvän kierteeseen -aiheita nostettiin esiin esimerkiksi vaatteiden kierrätys -teemalla sekä erilaisilla roskien lajittelu-aiheilla. Ruokahukka ruotuun, katse vesistöihin -hanke oli esillä vahvasti eri numeroissa sekä reseptiikassa että vesistöaiheihin. Uutena ravitsemusjuttujen kirjoittajana lehdessä aloitti ravitsemusneuvoja Leena Putkonen. Myös useita uusia avustajia tuli mukaan kirjoittajajoukkoon, ja näin saatiin monipuolistettua juttujen kirjoitusta.

Lehden ulkomuotoa piristettiin yhteistyössä taittajan kanssa ja alettiin suunnitella isompia muutoksia seuraavalle vuodelle. Lehden tasoa pidettiin vuonna 2018 korkeana mm. käyttämällä taitaviksi osoittautuneita toimittajia ja kuvaajia. Juttujen editointiin, suunnitteluun ja taittoon käytettiin myös riittävästi aikaa. Lehden toimituspäällikkö kirjoitti osan jutuista. Kuvituksessa hyödynnettiin omia, toimittajien ottamia ja kuvapankkien kuvia. Sisältörunko suunniteltiin etukäteen varsinkin sesonkiin sitoutuviin jutuissa.

Lehden ruokaohjeet olivat pääasiassa Maa- ja kotitalousnaisten ruoka-asiantuntijoiden laatimia, ja osa Ruokahukka ruotuun, katse vesistöihin -hankkeesta tuotettuja. Maija Silvennoisen Kauhan varressa -ruokapalsta oli myös vuonna 2018 joka numerossa ja palsta jatkuu vuonna 2019.

Omiin asiantuntijoihin ja jäseniin pidettiin yhteyttä kysymällä juttuideoita ja palautetta. Lehden Facebook-, Instagram- ja kotisivunäkyvyyteen käytettiin aikaa. Lehdelle luotiin vuoden 2018 lopussa omat instagram sivut, joilla julkaistaan lehteen liittyvää kuvamateriaalia.

Vuonna 2018 toteutettiin lukijatutkimus, josta vastasi JHelske Research. Tutkimus tehtiin yhteistyössä Aikakausmedian kanssa, jotta tulokset ovat vertailukelpoisia muiden vastaavien medioiden kanssa. Koti ja maaseutu sai lukijoilta (vastausmäärä 350) kokonaisarvosanaksi 8,7/10. Lehteä luetaan keskimääräistä kauemmin ja siihen palataan useammin kuin samanlaisiin lehtiin yleensä. Tutkimuksesta saatiin paljon arvokasta tietoa mm. mainostajille, koska lehden sisältöön ja mainoksiin luotetaan ja niitä halutaan kokeilla. Tutkimuksesta ilmeni, että lehden sisältöä ja kuvia arvostetaan ja pidetään laadukkaina. Enemmistö vastaajista ei toivo lehden muuttumista sähköiseksi.

Noin 60 aktiivista asiamiestä markkinoi lehteä. Erilaisia kampanjatarjouksia toteutettiin maa- ja kotitalousnaisten tapahtumissa. Maa- ja kotitalousnaisten, ProAgrian, Faban ja Mtechin henkilökunnalle tarjottiin mahdollisuus tilata lehti puoleen hintaan itselle tai lahjaksi. Numerossa 8/2018 oli myös joululahjatarjous.

Lehden ilmoittelua tehtiin omassa lehdessä, Maatalouskalenterissa ja ProAgrian alueellisissa lehdissä. Lisäksi tuotettiin tilauslipuke, pöytäpuhuja ja markkinointilehtinen käytettäväksi asiamiesten ja toimihenkilöiden tekemään markkinointityöhön sekä lahjakortti nettisivulta tulostettavaksi.

Muut julkaisut ja aineistot

Koti ja maaseutu -lehden lisäksi on tuotettu avaintulosalueittain neuvontatyötä tukevia viestintä- ja markkinointimateriaaleja. Niistä kerrotaan myöhemmin eri avaintulosalueiden toiminnan tulosten raportoinnin yhteydessä.

Maa- ja kotitalousnaisten kalenteri 2019

Toimintavuonna toteutettiin Maa- ja kotitalousnaisten kalenteri vuodelle 2019. Kalenteriin kirjattiin vuoden 2019 tapahtumia mm. naisvoimaaviikko 28.1.–3.2., Vuoden Maisemanteko -kilpailun käynnistyminen ja muistutus roskareippailukampanjasta 4.4.–11.6. Kalenterista otettiin 3 500 kappaleen painos ja sitä toimitettiin piirikeskusille sekä eri sidosryhmille mm. kaikille kansanedustajille ja ministereille.

Kuva 1. Maa- ja kotitalousnaisten kalenteri 2019.

NIMITYKSET

Liisa Niilolasta järjestöneuvos

Tasavallan presidentti Sauli Niinistö myönsi MMM Liisa Niilolalle järjestöneuvoksen arvonimen 27.6.2018. Arvonimi oli kunnianosoitus Liisa Niilolan pitkäjänteisestä työstä järjestöjen hyväksi. Liisa Niilola on Maa- ja kotitalousnaisten järjestön ensimmäinen järjestöneuvos ja koko maan 56. järjestöneuvos. Järjestöneuvosjuhla pidettiin 22.11.2018 Helsingin Musiikkitalossa. Tilaisuudessa juhlapuhujana oli eduskunnan puhemies Paula Risikko ja tasavallan presidentin kirjeen Liisa Niilollalle luovuttivat puhemiehen lisäksi puheenjohtaja Mervi Mäki-Neste, Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry ja johtava asiantuntija Terhi Taulavuori ProAgria Keskusten Liitosta.

Kuva 2. Liisa Niilolan järjestöneuvosjuhla 22.11.2018 Musiikkitalossa

KANSAINVÄLINEN TOIMINTA

The Associated Country Women of the World

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus on Maailman maaseutunaisten, The Associated Country Women of the World eli ACWW:n, jäsen.

Maahanmuuttajien kotouttaminen

Maa- ja kotitalousnaiset ovat tehneet maahanmuuttajien aktiivista kotouttamistyötä eri puolilla Suomea erityisesti alkaen vuodesta 2016, kun Suomeen oli edellisenä vuonna saapunut ennätysmäärä turvapaikanhakijoita maailmalla puhjenneen pakolaiskriisin johdosta. Maa- ja kotitalousnaisten Keskus on toiminut aktiivisena koordinaattorina ja hakenut erilaisia rahoituksia kotouttamisen edistämiseksi.

Yhteistyötä norjalaisen Bygdekvinnelet -naisjärjestön kanssa

Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen edustajat tapasivat norjalaisen naisjärjestön Bygdekvinneletin edustajia Helsingissä 23.11. Ko. järjestöllä on noin 13 000 jäsentä 450 paikallisyhdistyksessä ympäri Norjaa. Järjestön tavoitteena, toiminnan keskiössä ja ideologiana on elävä maaseutu ja aktiiviset paikallisyhdistykset. Järjestölle on tärkeää norjalainen ruoka ja järjestö onkin saanut UNESCO:n tunnustuksen ja statuksen ruokaperinteiden vaalijana. Bygdekvinnelet on tärkeä yhteiskunnallinen vaikuttaja, joka tukee kansainvälistä naisten välistä solidaarisuutta. Yhteisessä tapaamisessa sovittiin, että pyrimme jatkamaan ja kehittämään yhteistyötä tapaamisen jälkeenkin.

TOIMINTA ERI AVAINTULOSALUEILLA

RUOKA-, RAVITSEMUS- JA KOTITALOUSNEUVONTA

Hyppää hyvän kierteeseen -teema ruokaneuvonnan ja yhteisöllisyyden osana

Maa- ja kotitalousnaiset edistävät kestävästä kehitystä, resurssiviisautta ja kiertotaloutta toiminnassaan. Vuoden aikana maa- ja kotitalousnaiset yhdistyksineen ja jäsenineen toimivat aktiivisesti mm. ruokahävikin vähentämiseksi, liikunnan lisäämiseksi ja erilaisen osaamisen vahvistamiseksi. Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ja piirikeskukset tukivat tapahtumien järjestämistä neuvonnalla, koordinoinnilla, materiaaleilla ja viestinnällä. Hyppää hyvän kierteeseen -teema näkyi maa- ja kotitalousnaisten toiminnassa mm.

- ruokakursseilla, luennoilla, webinaareissa, messuilla ja muissa neuvonnallisissa tilaisuuksissa sekä tapahtumissa
- Naisvoimaa-viikolla torjuttaessa ruoan hukkaamista
- lähialueille tehdyillä retkillä ja opintomatkoilla
- Impin päivän liikuntatempauksissa
- vapaaehtoisten ilmoittamissa hukantorjuntapartion toimenpiteissä.

Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö, ympäristöministeriö, muu erillinen rahoitus

Kiertotalouden ja kestävän kehityksen periaatteiden mukaiset ruokavalinnat

- **Kestävästä kehitystä edistävät ruokakurssit, -luennot, -koulutukset ja -havaintoesitykset**

Opetus- ja kulttuuriministeriön tukemia ruoka- ja ravitsemusneuvonnan tilaisuuksia ja tapahtumia järjestettiin lähes 170 ja niillä tavoitettiin noin 15 000 osallistujaa. Ruokakursseilla suosittuja aiheita olivat muun muassa kasvisruoka, luonnon yrtit, peruna ruoanvalmistuksessa (Pure peruna), suklaa (Suussa sulavaa suklaasta) ja voileipäkakat sekä suolaiset piiraat.

Kuva 4. Karkkilan maaseutunaiset oppimassa uusia ruoka-asioita

- **Ruokapalveluosaaminen**

Osa maa- ja kotitalousnaisten toimintaa ja osaamisen kehittämistä on ruokapalvelujen järjestäminen ja niihin liittyvän osaamisen vahvistaminen. Ruokapalvelu-osaaminen on osa myös kriisitilanteisiin varautumisen järjestelmää. Toimintavuonna ruokapalveluja toteutettiin ammattilaisten ja vapaaehtoisten yhteistyöllä lukuisissa tilaisuuksissa.

- **Ruokahukka ruotuun katse vesistöihin - kuluttajien kannustaminen ravinteiden kierrätystä parantavaan toimintaan maaseudulla**

Hankkeen tavoitteena on ollut tuoda kuluttajille tietoa yksilön mahdollisuuksista vaikuttaa ympäristön, erityisesti vesistöjen tilaan omilla valinnoillaan sekä edistää ravinteiden kierrätystä. Tavoitteena on ollut myös vähentää ruokahävikkiä ja aktivoida vapaaehtoista vesienhoitotyötä havainnollistamisen ja positiivisen viestinnän avulla. Toimintavuoden aikana tavoitettiin noin 25 000 henkilöä yhteensä 87 erityisesti lapsiperheille suunnatussa yleisötapahtumassa. Lisäksi ruokakursseilla ja -luennolla esiteltiin ruokahävikin vaikutuksia, keinoja sen vähentämiseen tai kestäviä ruokavalintoja osana hanketta. Koulutuksia järjestettiin 146 kpl ja niihin osallistui yli 2 100 henkilöä. Hankkeesta viestittiin runsaasti esimerkiksi Facebookissa, jossa Maa- ja kotitalousnaisten Keskusten päivitykset tavoittivat noin 150 000 katsojaa. Noin 190 vapaaehtoista oli ilmoittanut toimenpiteensä ruokahävikin vähentämiseksi hukantorjuntapartion lomakkeessa. Hanke oli esillä kahdessa YLE:n Aamu-tv lähetyksessä. Rahoitus: ympäristöministeriö

- **Future Crops – tietoa uusien kasvien tuotannosta, käytöstä, liiketoimintamahdollisuuksista sekä suhteesta ihmisiin**

Luonnonvarakeskuksen ja muiden yhteistyökumppaneiden¹ kanssa jatkettiin Future Crops – Uusia kasvilajeja tuotantoon, tietoa ja elämyksiä kysynnän ja liiketoiminnan tueksi -hanketta. Sen tavoitteena on ollut mm. edistää erikoiskasvien tuotantoon, jatkojalostukseen ja raaka-aineen käyttöön liittyvän tiedon välitystä tapahtumien avulla sekä vahvistaa erikoiskasvikulttuuria mm. keräämällä ruuanvalmistusohjeita ja perinnetietoa sekä järjestämällä neuvontatilaisuuksia liittyen erikoiskasveihin. Toimintavuoden aikana on oltu yhteistyökumppanina mm. seuraavissa tilaisuuksissa:

- Nostetta tattarin tuotantoon -tilaisuus Tampereella 30.3.
- Lapsimessut Helsingissä 22.4.
- Erikoiskasveista eloa, iloa ja liiketoimintaa – miksi kokeilut ovat tärkeitä kasvintuotannon uudistamisessa? -tilaisuus Jokioisilla 23.8.
- Kädentaitomessut Tampereella 16.–18.11.
- Tuottajien ja pienyrittäjien viikko K-Citymarket Easton Helsingissä 26.11.–1.12.
- Tiedotus- ja aamiaistilaisuus Maannos-ravintolassa Helsingissä 4.12.

Kuva 5. Ruoka-asiantuntija Suvi Malin kertoo kuluttajille erikoiskasveista ja maistattaa niistä valmistettuja tuotteita K-Citymarket Eastonissa.

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus on koordinoinut toimintaa maa- ja kotitalousnaisten osalta. Käytännön työtä ovat tehneet Etelä-Suomen ja Länsi-Suomen Maa- ja kotitalousnaiset. Rahoitus: Luke / Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020.

¹ mm. Ammattiopisto Livia, Kulttuuriyhdistys Kuvio ja Suomen maatalousmuseo Sarka

Hyvinvointioppimista, yhteisöllisyyttä ja osaamisen jakamista

- **Digitaalisuuden kehittämistä** vahvistettiin jokaisen piirikeskuksen vapaavalintaisella digitoimenpiteellä. Toimenpiteissä tuotettiin neuvonnallisia videoita tai markkinointivideoita, toteutettiin sosiaalista mediaa hyödyntävää neuvontaa ja viestintää sekä viestintää QR-koodin avulla. Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö
- **Yhteinen keittiö**
Maa- ja kotitalousnaisten Keskus osallistui Kirkkohallituksen koordinoiman osallisuutta ja hyvinvointia lisäävän Yhteinen keittiö -hankkeen toteutukseen. Yhteinen keittiö -hanke toteutti hallituksen ”Edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta” -kärkihanketta. MKNK:n edustaja osallistui ohjaus- ja johtoryhmätyöskentelyyn. Lisäksi koordinoitiin asiantuntijoiden toteuttamia hygienia- ja ruokakoulutuksia, tarjottiin asiantuntemusta ruoka- ja ravitsemusasioissa sekä viestittiin hankkeesta mm. hankesivujen blogikirjoituksin sekä sosiaalisessa mediassa. Rahoitus: sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
- **Terveyttä edistävät välipalat**
Terveyttä edistävät välipalat -projektin tavoitteena oli tuottaa ruokakasvatukseen hyviä, juurtuvia käytäntöjä ja toimintamalleja, joilla edistetään sitä, että oppilaat nauttivat terveyttä edistäviä välipaloja ja lisäävät kasvien käyttöä osana kouluateriaa ja välipaloja niin koulussa kuin kotonakin. Lisäksi tavoitteena oli kouluruokailun hyödyntäminen monialaisena oppimiskokemuksena. Projektissa kehitettiin myös koulun, ruokapalvelun ja oppilaiden yhteistyötä sekä vanhempien osallistumista ruokakasvatukseen. Toimintamalleja testattiin ja ruokakasvatukseen yhteistyötä kehitettiin eri puolella Suomea ala- ja yläkouluissa kevään 2018 aikana. Projektissa tuotettiin toimintamalleja koulun ruokakasvatusta tukemaan ja tavoitettiin yli 50 koulun edustajat. maajakotitalousnaiset.fi/terveyttaedistavavälipalat. Rahoitus: maa- ja metsätalousministeriö
- **Suosituksien käyttöön**
Valtion ravitsemusneuvottelukunnan ja maa- ja metsätalousministeriön tukemassa valtakunnallisessa projektissa tavoitteena oli tiedottaa Syödään ja opitaan yhdessä -kouluruokailu- ja Terveyttä ja iloa ruoasta -varhaiskasvatukseen ruokailusuosituksista sekä uudistuneesta koulumaito- ja hedelmätuesta. Projektin toteuttivat Maa- ja kotitalousnaiset ja Viestintävalkea. Yhteistyötä tehtiin myös Ruokakulttuurikeskus Ruukun kanssa.
Ruokailusuositukset käyttöön -projektin kohderyhmänä olivat kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ryhmät ja yhteistyöryhmät, varhaiskasvatukseen ja koulutuksen järjestäjät ja toimijat, ruokapalveluiden palveluntuottajat ja terveyden edistämisen työtä tekevät, kuten ravitsemusterapeutit ja terveydenhoitajat sekä alueelliset HYTE- ja hanketoimijat. Projekti toteutettiin syys-joulukuussa 2018.
Maa- ja kotitalousnaisten Keskus suunnitteli ja koordinoi valtakunnallista asiantuntijatyötä, toteutti viestintätoimenpiteitä, osallistui Vantaalla toteutettuun keskustelutilaisuuteen ja osallistui Viestintävalkean viestintämateriaalin (mm. Terveyttä ja iloa ruoasta -video) suunnitteluun. Maa- ja kotitalousnaisten Etelä-Pohjanmaan, Etelä-Savon, Etelä-Suomen, Länsi-Suomen ja Oulun piirikeskukset toteuttivat kohderyhmille yhteensä 27 tilaisuutta, joissa esiteltiin suosituksia ja koulumaito- ja hedelmätukea sekä keskusteltiin mahdollisista kehittämistoimenpiteistä. maajakotitalousnaiset.fi/suosituksenkayttoon. Rahoitus: maa- ja metsätalousministeriö
- **Luontoaskel hyvinvointiin -ruokakasvatuskoulutukset**
Luontoaskel hyvinvointiin on Luonnonvarakeskuksen, Suomen Ympäristökeskuksen ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen hanke, jonka tavoitteena on tukea kiertotaloutta ja lisätä terveydelle edullista mikrobistoa lasten elimistössä uudistamalla syömistä ja ruokakasvatusta kokonaisvaltaisesti, tarjoamalla lapsille monipuolisia luontokontakteja ja positiivisia luontoelämyksiä sekä minimoimalla ruokahävikkiä ja edistämällä jätteiden paikallista hyödyntämistä. Hanke pyrkii merkittävään asenteiden ja käyttäytymisen muutokseen ja sen avulla kaupungistumisen aiheuttamien terveys- ja hyvinvointiuhkien pienentämiseen. Hankkeen tuotoksena syntyy kokonaisvaltainen Luontoaskel hyvinvointiin -toimintamalli päiväkodeihin. Maa- ja kotitalousnaisten Keskus sekä Etelä-Suomen, Keski-Suomen ja Oulun piirikeskukset ovat mukana Ruukku ry:n ja muiden ravitsemuskasvatukseen asiantuntijoiden kanssa yhteistyöverkostossa, joka tuottaa hankkeeseen ruokakasvatuskoulutusta päiväkodeille. Toimintavuonna tehtiin tarjous ja kehitettiin koulutusmallit ja -sisällöt vuonna 2019 toteutettaviin koulutuksiin. Rahoitus: maa- ja metsätalousministeriö

- **Ruokatreffit keittiössä**

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus yhteistyössä Länsi-Suomen maa- ja kotitalousnaisten piirikeskuksen ruoka-asiantuntija Anna Karin kanssa tuottivat Ruokatreffit keittiössä -oppaan. Opas tuotettiin käytettäväksi syrjäytymisuhan alla olevien nuorten kanssa työskenneltäessä. Oppaan ja työpajojen tavoitteina ovat muun muassa yhdessä tekemisen ja syömisen ilon vahvistaminen, ruuanvalmistuksen ja ruokahävikin vähentämiseen liittyvien tietojen ja taitojen vahvistaminen sekä ravitsemussuositusten mukaisten ruokailutottumusten ja terveyttä edistävän ateriaritmin tukeminen. Kohderyhmän ymmärtämiseksi täsmennettiin asiakastarpeita ja -toiveita mm. haastatteleamalla kohderyhmän edustajia sekä kohderyhmän parissa työskenteleviä. Opas käsikirjoitettiin ja kuvaus, kuvausjärjestelyt sekä painatus kilpailutettiin ja toteutettiin. Opasta painatettiin yhteensä 5 000 kpl. Oppaat toimitettiin Maa- ja kotitalousnaisten piirikeskuksille. Rahoitus: Tampereen Talouskoulun säätiö

Kuva 6. Ruokatreffit keittiössä -ruokakasvatusopas

Ruoka- ja ravitsemusneuvonnan palvelut

Ruoka- ja ravitsemusneuvonnan palveluja kehitettiin yhteistyössä piirikeskusten kanssa. Toimintavuoden aikana kurssiaineistoa tuotettiin muun muassa seuraavista aiheista:

- Kaikki ruhon osat lautaselle
- Erikoisen hyvää erikoiskasveista
- Raskileivonta
- Maukkaat salaattit ja syötävät koristeet
- Särkikala – herkkupala

Kymmenen villiä vihannesta -aineisto päivitettiin. MKNK koordinoi tuotteistamista.

Ruokakurssien osalta aiheet valittiin asiakaspalautteen perusteella. Ajankohtaisista aiheista valittiin erityisesti sellaisia, jotka tukevat kiertotalouden mukaisia ruokavalintoja ja ruokahävikin vähentämistä. Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö, piirikeskukset ja muut mahdolliset rahoituslähteet

Koulutuspäivät ja osaamisen vahvistaminen

Maa- ja kotitalousnaisten ruoka-asiantuntijoiden verkostoa ja osaamista vahvistettiin järjestön kaikkien asiantuntijoiden yhteisillä koulutuspäivillä (tammikuussa 2 pvää) ja webex-koulutuksilla sekä -kokouksilla (10 kpl). Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö.

Ruokaneuvot-konsepti

Ruokaneuvot-konsepti jatkui tuottaen 8 kertaa vuodessa sesonginmukainen ruokakokonaisuus kuvineen. Kokonaisuuksia hyödynnettiin mm. Koti ja maaseutu -lehdessä, nettisivuilla ja

sosiaalisessa mediassa (mm. Facebook ja Instagram). Ruokaneuvot on osa ruoka-asiantuntijuuden brändäystä. Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö

Kuva 7. Vuoden 2018 ruoka-asiantuntijoiden kasvoiksi nostettiin Kaisa Myllykangas (Oulun Maa- ja kotitalousnaiset), Suvi Malin (Etelä-Suomen Maa- ja kotitalousnaiset), Mirja Pummila (Keski-Suomen Maa- ja kotitalousnaiset) sekä Helena Velin (Maa- ja kotitalousnaisten Keskus).

Uudenlaista viestintää

Toimintavuonna viestinnän resurssit olivat varsin niukat. Monikanavaista viestintää ruoka-asiantuntijuuden ja toiminnan esilletuomiseksi jatkettiin mahdollisuuksien mukaan. Viestintää tehtiin mm. sosiaalisessa mediassa. MKNK koordinoi toimintaa.

Viestinnän ensisijainen nosto vuonna 2018 suunniteltiin olevan Hyppää hyvän kierteseen -teema, joka liittyy vastuullisten valintojen, kiertotalouden ja kestäväen kehityksen mukaiseen ajatteluun. Teeman mukainen Ruokahukka ruotuun, katse vesistöihin tuotti viestintään runsaasti sisältöjä, mm. päivityksiä tapahtumista, kuvia, videoita ja webinaareja. Hankkeesta viestittiin kahdella mediatiedotteella. Aihe oli esillä myös kahdessa YLE:n Aamu-tv lähetyksessä, huhtikuussa ja elokuussa. Ruokaneuvot-konseptin sisältöjä päivitettiin resurssien salliessa maajakotalousnaiset.fi -sivustolle ja niitä jaettiin sosiaalisessa mediassa. Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö, ympäristöministeriö

Yritysyhteistyö

Yritysyhteistyötä jatkettiin näkyvyyden ja tunnettuuden lisäämiseksi. Yritysyhteistyötä tehtiin MetsäGroupin ja JaloTofun kanssa. Uusia toimintamuotoja ja kumppanuuksia pyrittiin kehittämään erityisesti Hyppää hyvän kierteseen -teemalla ja yhteistyöstä neuvoteltiin useamman toimijan kanssa.

Taloudellisesti kannattavan toiminnan vahvistaminen

Toimintavuonna opetus- ja kulttuuriministeriön avustuksen lisäksi maa- ja metsätalousministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, ympäristöministeriön ja Tampereen Talouskoulun säätiön rahoittamat projektit kattoivat ruoka- ja ravitsemusneuvonnan kehityspäällikön työtä. Toteuttamalla rahoitetut hankkeet luotettavasti ja tehokkaasti pyrittiin varmistamaan rahoituksen mahdollistuminen myös jatkossa vastaaviin hankkeisiin. Myös viestintää pyrittiin tekemään resurssien mahdollistamissa rajoissa niin, että järjestön vaikuttavuus tunnetaan ja se luo pohjan monipuolisen yhteistyön rakentamiselle. Toimintavuonna luotiin myös uusia yhteistyö- ja kumppanuussuhteita muun muassa yritysten, säätiöiden ja järjestöjen kanssa.

MAISEMAN- JA LUONNONHOIDON PALVELUT

Tuotekehitys ja osaamisen kehittäminen

MKN maisemapalveluissa toimi seuraavat kolme valtakunnallista palvelukehitysryhmää: 1. kulttuuriympäristö ja maisema, 2. luonnon monimuotoisuus sekä 3. rannat ja vesiympäristö. Ryhmissä arvioitiin maiseman- ja luonnonhoidon nykyisiä palveluita ja tuotteita sekä arvioitiin tulevaisuuden tarpeita ja vaihtoehtoja tulevaisuuden palveluratkaisuksi. Kehitystyön tavoite oli vahvistaa asiantuntijoiden osaamista ja yhteistyötä yli keskusrajojen ja tukea asiantuntijoiden erikoistumista. Palveluryhmissä sovittiin myös maisemapalveluiden viestinnästä ja teemakampanjoinnista.

Palvelukehitystyö lisäsi asiantuntijoiden ja maakuntien välistä yhteistyötä. Ryhmissä ylläpidettiin yhteisiä referenssejä. Palvelukehitysryhmät kokoontuivat vuoden aikana kaksi kertaa. Palvelukehitystä toteutettiin piirikeskusten rahoituksella.

Vuoden maisemateko -kilpailua kehitettiin yhdessä maisema-asiantuntijoiden kanssa. Laadittiin esittelyvideo ja markkinointimateriaalia kilpailun tunnettavuuden lisäämiseksi. Maisemateon valinnan ohjeistusta tarkennettiin kilpailuehdotusten vertailun yhtenäistämiseksi.

Maisema-asiantuntijoille järjestettiin kahdet koulutuspäivät, joista toinen oli asiantuntijoiden digi- ja paikkatieto-osaamisen (ArcGIS) vahvistamiseksi järjestetty koulutus. Toiset koulutuspäivät pidettiin opintomatkana Keski-Suomeen. Vuoden aikana järjestettiin kuusi webex-koulutusta ajankohtaisista ja asiantuntemusta syventävistä aiheista. Koulutuksilla ja tapaamisilla lisättiin asiantuntijoiden yhteistyötä, verkostoitumista ja toisilta oppimista. Maisema-asiantuntijat osallistuivat myös useisiin ympäristöhallinnon ja museotoimijoiden järjestämiin kulttuuriympäristön koulutus- ja neuvottelupäiviin. Osaamisen kehittämistä toteutettiin opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella.

Neljännän kerran järjestetty Vuoden maisemateko -kilpailu "Laita hyvä kiertämään" -teemalla haluttiin kiinnittää huomiota hoidon jatkuvuuteen ja kestäviin valintoihin kulttuuriympäristön rakentamisessa ja hoidossa. Kilpailuun saatiin kaikkiaan yli 50 ehdotusta, joista valittiin 16 alueellista voittajaa. Maisemateot olivat hyvin esillä paikallismedioissa. Alueellisista voittajista Vuoden 2018 maisemateoksi valittiin Mankilanjärven kunnostus ja kaislan hyödyntäminen Siikalatvan Mankilassa, Pohjois-Pohjanmaalta. Vuoden maisemateon valitsivat suunnittelija Petra Heikkinen opetus- ja kulttuuriministeriöstä, ympäristöneuvos Tapio Heikkilä ympäristöministeriöstä, WWF:n Suomen pääsihteeri Liisa Rohweder, pääsihteeri Seppo Närhi Viherympäristöliitosta sekä Maa- ja kotitalousnaisten keskukselta toiminnanjohtaja Mirja Hellstedt, toimituspäällikkö Tuula Lehtonen ja kehitysjohtaja Leena Lahdenvesi-Korhonen. Kilpailua toteutettiin opetus- ja kulttuuriministeriön tuella.

Kuvat 8-9. Maa- ja kotitalousnaisten Keskus myönsi Vuoden maisemateko -tunnustuksen esimerkillisestä, monipuolisesta ja pitkäjänteisestä työstä Mankilanjärven kunnostukselle ja järvikaislan hyödyntämiselle Siikalatvan Mankilassa.

Hankkeet

Maiseman- ja luonnonhoidon palveluilla aloitettiin vuonna 2018 useita kulttuuriympäristön resurssiviisasta hoitoa ja luonnonmonimuotoisuuden edistämistä tukevia hankkeita.

Elävää maaseutua taajamiin

Elävää maaseutua taajamiin -hankkeessa toteutettiin toimintamalli, millä päiväkodin tai koulun läheisen julkisen viheralueen tai muun luonnonmukaisen alueen hoito voidaan toteuttaa laiduntaen. Toimintamallissa tuodaan esille, millaisia sopimuksia kunta tai muu maanomistaja voi solmia maatalousyrittäjän kanssa, mitä maatalousyrittäjän tulee huolehtia ennen eläinten siirtoa, millaiset aidat ja porttijärjestelmät soveltuvat julkisille viheralueille, kuinka aitojen rakentaminen ja eläinten siirto voidaan toteuttaa, kuinka laiduntavat eläimet kohteelle valitaan, kuinka eläinten valvonta järjestetään ja kuinka eläinten hyvinvoinnista huolehditaan. Toimintamalli lisää läheisen kulttuuriympäristön arvostusta ja lapset sekä nuoret jakavat yhteisesti oppimaansa myös lähiympäristöön ja kotiin. Maatalousyrittäjille avautuu uusia maisemanhoito- yrittäjyyden mahdollisuuksia.

Maa- ja kotitalousnaisten maisema-asiantuntijat toteuttivat yli 50 toimintamallia jalkauttavaa kuntakäyntiä vuoden 2018 aikana. Kuntakäynnit realisoituvat jo ensimmäisiksi kuntien ja maatalousyrittäjien välisiksi hoitosopimuksiksi ja käytännön laidunnustoimenpiteiksi Etelä-Pohjanmaalla sekä Pirkanmaalla. Hanketta toteutettiin 1.6.2017-31.12.2018. Hanketta rahoitti ympäristöministeriö ja Keski-Suomen ELY-keskus ympäristökasvatuksen ja -valituksen hankevaroista.

Laidunnuksen hyödyt

Maiseman avoimuuden säilyttäminen ja edistäminen

- Oikealla laidunpaineella toteutettuna laidunnuksella ylläpidetään ja lisätään tehokkaasti maiseman avoimuutta.
- Hoitettu ja avoin maisema koetaan viihtyisyytekkijänä.
- Hoito lisää alueiden arvoa.

Merkitys ympäristön tilalle ja luonnon monimuotoisuudelle

- Laitumet toimivat eläinten elinympäristön lisäksi myös hillivarastoina sekä tehokkaina hiilinieluinä.
- Laidunushoito lisää luonnon monimuotoisuutta
- Suurin osa suomalaisista kasveista vaatii menestyäkseen maaperää, jossa on vain vähän typpeä ja fosforia. Laidunus vähentää alueen ravinteikkautta ja lisää kasvilajimäärää tasoitamalla kilpailuttanutta.
- Monien laidunkasvien siemenet voivat säilyä maassa vuosikautia. Laidunnuksen avulla suotuisissa olosuhteissa siemenpankkiin tallentuneet siemenet palaavat kasvivalikoimaan.
- Linnut, hyönteiset ja sienet hyötyvät.
- Laidunnuksella voidaan torjua ja vähentää vieraslajeja.

Merkitys ihmisten hyvinvoinnille

- Eläinten seuraaminen rauhoittaa ja vähentää stressiä.
- Lisälähtö luonnon monimuotoisuus vahvistaa immuunijärjestelmää.

Merkitys laiduneläinten hyvinvoinnille

- Laidunus lisää eläinten terveyttä ja hyvinvointia.
- Stressi ja konfliktitilanteet vähenevät, kun eläimet voivat totouttaa lajityypillistä käyttäytymistä.
- Laiduntava eläin saattaa kävellä päivässä 2-8 kilometriä. Liikunta edistää nautojen hengitystä ja verenkiertoelimestön toimintaa ja sorkkaterveyttä.

Taloudellinen tapa hoitaa maaismaa

- Oikealla laidunpaineella toteutettu laidunshoito korvaa pääosan muista hoitotoimista.
- Alueiden nitto- ja raivaustarve vähenee.

Merkitys vesienhoidolle

- Oikealla laidunpaineella toteutettu laidunus vähentää ranta-alueen ravinteikkautta ja ruokittomien vähenee
- Kestävästi toteutetusta rantalaidunnuksesta on hyötävä ympäristölle ja maisemallista iloa asukkaille.
- Vähentynyt vesikasvillisuus lisää veden vaihtuvuutta ja parantaa rantaveden laatua. Se parantaa virkistyskäytännön mahdollisuuksia.

Taloudellinen tapa luottaa ruokaa

- Luonnonlaitumia laiduntavat eläimet tuottavat ympäristöystävällistä ravintoa, muustaan muuten käyttökelvottoman kasvillisuuden lihaksi ja maitotuotteiksi.
- Luonnonlaitumien hyödyntäminen poistaa useita työvoimelta verrattuna peltolaitumien viljelyyn.

MAA- JA KOTITALOUSNAISET
maisemapaivälu

Kuva 10. Elävää maaseutua taajamiin -toimintamallin esitteessä laidunnuksen hyödyt on esitelty käytännönläheisesti ja esimerkkialueiden avulla. maajakotitalousnaiset.fi/elavaamaaseutuataajamiin

Ruokahukka ruotuun, katse vesistöihin 2017–2019

Maa- ja kotitalousnaisten ja Vesistökuunnostusverkoston yhteisen Ruokahukka ruotuun, katse vesistöihin -hankkeen päätavoitteena on tuoda kuluttajille tietoa mahdollisuuksista vaikuttaa ympäristön, erityisesti vesistöjen tilaan omilla valinnoillaan sekä edistää ravinteiden kierrätystä. Tavoitteena on vähentää ruokahävikkiä ja aktivoida vapaaehtoista vesienhoitotyötä havainnollistamisen ja positiivisen viestinnän avulla. Toimintavuonna järjestettiin 37

rantatapahtumaa laajalla yhteistyöllä, yhteistyössä oli mukana kalastus, ympäristö-, ja mm. metsätoimijoita, yhdistyksiä, yrittäjiä ja muita hankkeita. Tapahtumissa oli osallistujia yli 10 000.

Hankkeessa jalkautettiin myös vuonna 2016 laadittua Rannat kuntoon -toimintamallia, missä rantojen kunnostusta suunnitellaan ja toteutetaan laajalla yhteistyöllä maaseudun maanomistajien, asukkaiden ja sidosryhmien kanssa. Ympäristöministeriö rahoittaa hanketta Ravinteiden kierrätyksen edistämistä ja Saaristomeren tilan parantamista koskevasta ohjelmasta. Hanke toteuttaa hallituksen Kiertotalouden läpimurto ja puhtaat ratkaisut käyttöön -kärkihanketta. Hanketta rahoittavat Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto ja Hämeen ja Uudenmaan Ely-keskukset.

Paimennuspalveluista uutta yrittäjyyttä maiseman- ja luonnonhoitoon

Paimennuspalvelut-hanke käynnistyi toimintavuonna ja sen tavoitteena on tuoda keskieurooppalaisia maisemalaidunnuksen toimintamalleja ja kustannusrakennetta sekä niiden käyttökelpoisuutta Suomen olosuhteisiin. Selvitettäviä asioita ovat muun muassa palvelun kysyntä, hoidon laadun kriteerit ja hoidon kustannukset ja asiaan liittyvät säädökset ja lait. Lisäksi tavoitteena on kartoittaa toimintaan liittyvät mahdolliset riskit. Hankkeessa myös selvitetään etäseurantaa. Tavoitteena on tuoda tietoa uudenlaisista tietoteknisistä menetelmistä eläinten pitoon ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Etämenetelmien avulla voidaan vähentää eläinten jatkuvaan valvontaan käytettävää työaikaa ja resursseja. Hankkeen tuotoksena laaditaan toimintamalli Suomen olosuhteissa toteutettavasta paimennuspalveluista. Toimintamallissa huomioidaan toimintaa koskevat yleiset säädökset ja ohjeet sekä laaditaan mallilaskelmia toiminnan kustannusrakenteesta ja kustannuksista. Hanketta toteutetaan 1.3.2018-30.6.2019. Hankkeen rahoittaa Suomen Kulttuurirahasto.

Resurssiviisas rantalaidunnus vesienhoidossa

Hankkeen tavoitteena on edistää rantalaidunnusta sekä rantojen resurssiviisasta hoitoa ja vähentää osapuolten välisiä näkemuseroja sekä aiheen kriisiytymistä tutkimus- ja kokemustiedon avulla. Hankkeessa tuodaan esille laidunnuksen positiiviset ympäristövaikutukset sekä merkitys vesienhoidossa sekä tuodaan prosesseina esille erilaisten rantatyyppien laidunnusmahdollisuudet ja käytännöt sekä tuodaan myös esille laiduntamisen rajoitteet. Hanketta toteutetaan 1.1.2018-31.12.2019. Hankkeen rahoittaa Maa- ja vesiteknikan tuki.

Maisa Maiseman arvo – maaseudun ekosysteemipalveluiden pilotti

Luonnon ja kulttuuriympäristön tarjoamat ekosysteemipalvelut, luontolähtöiset, terveyttä ja hyvinvointia edistävät palvelut ovat kasvava toimiala, sillä ihmiset ovat kiinnostuneita sekä hyvinvoinnistaan että luonnossa liikkumisesta. Maiseman rooli luontokokemuksessa on tärkeä. Hankkeessa kehitetään ja pilotoidaan palvelumuotoilun menetelmin kolmella maisema-alueella toimintamalli, joka yhdistää jo maisemasta kerätyt tarinat, sen hyvinvointivaikutukset, oheis- ja ohjelmapalvelut sekä kohteen saavutettavuus suunnittelun siten, että niistä syntyy tuote. Tuotteistaminen tapahtuu neuvotellen ja opastaen maanomistajia ja opas- ja ohjelmapalveluita sekä kuntien toimijoita. Hankkeen rahoittaa maa- ja metsätalousministeriö. Hankkeen toiminta-aika 1.6.2018–31.12.2020.

Kylään maisemaan - maisema kylien identiteetin ja matkailun veturina

Hankkeen tavoitteena on innostaa toimijoita hyödyntämään arvokkaiden maisema-alueiden kulttuurimaisemaa sekä kulttuuriympäristöä ja aineetonta kulttuuriperintöä sekä paikallista ruokakulttuuria ja historiaa monimuotoisesti ja aidosti yritystoiminnassa. Järjestetään työpajoja tapahtumien, historian, paikalliskulttuurin hyödyntämisestä ja profiloinnista sekä viestinnästä. Toimenpiteillä tuodaan alueiden arvot ja

mahdollisuudet asukkaiden ja maanomistajien tietoisuuteen ja kannustetaan heitä niiden hyödyntämiseen ja niiden tarjoamiseen yritystoiminnassa. Nostetaan alueiden paikallisesta kulttuuriympäristöstä, historiasta ja kulttuurimaisemasta aiheita, mihin yrittäjät voivat tarttua ja mitä voivat tuotteistaa. Toteutus viedään mahdollisimman lähelle käytäntöä toteuttamalla ideoita ja suunnitelmia työpajoissa ja paikallisissa tapahtumissa. Tavoitteena on edistää valtakunnallisen arvokkaiden maisema-alueiden verkoston syntymistä ja brändäystä. Hanke käynnistyi 1.7.2018 ja sitä toteutetaan vuoden 2020 syksyyn saakka. Hankkeen rahoittaa Maaseuturahasto ja Hämeen- ja Uudenmaan ELY-Keskukset.

Viestintä

Valtakunnallinen ja alueellinen sidosryhmätyö on kulttuuriympäristöalalla tärkeää. Maa- ja kotitalousnaisten Keskus osallistuu aktiivisesti useiden kulttuuriympäristöä koskevien valtakunnallisten työryhmien toimintaan. Maa- ja kotitalousnaisten Keskus välitti aktiivisesti tietoa maisema-asiantuntijoille eri sidosryhmien ja työryhmien sekä hankkeiden ajankohtaisista asioista.

Maisemapalvelut osallistuivat ja luennoivat useilla kulttuuriympäristön hoitoa koskevilla valtakunnallisilla koulutus- ja neuvottelupäivillä ympäri Suomea. Kulttuuriympäristönhoidon ajankohtaisista teemoista viestittiin aktiivisesti sosiaalisen median kanavilla.

YRITYSPALVELUT

Osaamisen vahvistaminen, kehittäminen ja yrittäjyyden edistäminen

Maa- ja kotitalousnaisten yritysasiantuntijoille järjestettiin tammikuussa ja huhtikuussa koulutuspäivät, joissa vahvistettiin asiantuntijoiden mm. digi-, dialogi- ja kiertotalousosaamista. Tämän lisäksi vuoden aikana järjestettiin kuusi webex-palaveria-/koulutusta, joissa käsiteltiin ajankohtaisia asioita. Osassa webex-koulutuksissa oli mukana ulkopuolinen asiantuntija esim. nimisuoja-asiasta ja pk-yritysten ohjeistukseen ja neuvontaan liittyvistä asioista. Koulutuksilla ja tapaamisilla lisättiin asiantuntijoiden yhteistyötä, verkostoitumista ja toisilta oppimista. Osaamisen kehittämistä toteutettiin opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella.

Ajankohtaista juuri nyt ruoka- ja elintarvikealalla -tilaisuudet

Maa- ja kotitalousnaiset, Elintarviketurvallisuusvirasto Evira, Kuluttajaliitto ja Ruokatieto Yhdistys ry järjestivät valtakunnallisen koulutuskierroksen, jonka tavoitteena oli tukea maatiloja tuotteiden jatkojalostamisessa ja myynnissä sekä antaa tietoa lihalaitoksen tai elintarvikeyrityksen tai ravintolan perustamisesta. Lisäksi perehdyttiin keskeisiin elintarvikkeiden markkinointiin ja myyntiin liittyviin kysymyksiin kuluttajansuojalain näkökulmasta. Tilaisuudet kohdennettiin maatilojen ja muiden yritysten edustajille, valvontaviranomaisille, yritysasiantuntijoille ja muille asiasta kiinnostuneille.

Kaikkiaan tilaisuuksia järjestettiin 15 ja seuraavilla paikkakunnilla: Jyväskylässä (25.1.), Lappeenrannassa (31.1.), Juvalla (7.2.), Lapinlahdella (8.2.), Tampereella (15.2.), Kajaanissa (22.2.), Liedossa (21.3.), Huittisissa (22.3.), Oulaisissa (9.4.), Oulussa (10.4.), Kuusamossa (11.4.), Simossa (3.5.), Kokkola (18.10.), Seinäjoki (25.10.) ja Kouvola (30.10.).

Kaikkiaan tilaisuuksiin osallistui yli 300 henkilöä. Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö

Portaat (nais)yrittäjäksi -valmennukset

Yrittäjyydestä kiinnostuneille henkilöille (ensisijaisesti naisille) tarjottiin matalan kynnyksen Portaat yrittäjäksi -valmennusta. Valmennus koostui viidestä eri tavoitin teemoitetusta toteutuskerrasta. Teemoina olivat mm. yrittäminen ammattina, yrityksen suunnittelu ja perustaminen, talouden hallinta, markkinointi ja myynti sekä johtaminen. Valmennuksessa huomioitiin myös valmennettavien suuntautuminen eri toimialoille. Tilaisuuksien tarkoituksena on ollut tarjota tiedon lisäksi kannustusta, vertaistukea ja mahdollisuutta mentor-valmennukseen yrittäjäpolulla. Valmennukset järjestettiin Etelä-Savossa, Kainuussa, Keski-Suomessa, Kymenlaaksossa, Länsi-Suomessa, Pohjois-Pohjanmaalla, Pohjois-Karjalassa ja Pohjois-Savossa. Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö, yksityisrahoitus.

Digitalisaatiota hyödyntävä neuvonta, koulutus ja muu viestintä

Piirikeskusten kanssa on panostettu digitalisaatiota hyödyntävän neuvonnan kehittämiseen. Toimintamuodot ovat vaihdelleet piirikeskuksittain. Neuvonnassa ja/tai koulutuksissa on hyödynnetty mm. webinaareja, webex-koulutuksia, videoita ja palvelevaa digineuvontaa. Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö.

Maistuva maaseutu -tapahtumat

Ruoka on vahva osa suomalaista kulttuuria ja paikallista identiteettiä. Ruoka tuo hyvinvointia, työtä ja vaurautta koko Suomeen. Maa- ja kotitalousnaiset edistävät vahvasti suomalaista ruokakulttuuria ja tukevat aktiivisesti alueellisten yritysten toimintaa. Yhtenä esimerkkinä Maistuva maaseutu -tapahtumat, joita on toteutettu eri tavoin eri puolella Suomea. Maa- ja kotitalousnaisten yritysasiantuntijat ovat olleet toteuttamassa mm. Osta tilalta! – päivää syyskuussa. Tapahtumassa oli kaiken kaikkiaan mukana 237 tilaa ympäri maata. Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö

Maaseutumatkailun kehittäminen

Matkailun lisääntyessä ja kiinnostuksen kohdistuessa vahvasti maaseutumatkailuun panostettiin vastuullisen maaseutumakailun kehittämiseen Helmi-maaseutumatkailuyritysten polku kohti vastuullisuusajattelua -hankkeella.

- **HELMI – Maaseutumatkailuyritysten polku kohti vastuullisuusajattelua**

Tammikuussa 2018 käynnistyi Helmi – Vastuullisen maaseutumatkailun kehittämishanke, jonka ydinajatus oli vaikuttaa maaseudun vastuullisuusajatuksen heräämiseen ja vastuullisuuden tiedostamiseen sekä palveluyritystoiminnan kestävyteen ja yritysten kilpailukyvyyn kehittämiseen. Tavoitteeseen tähdättiin tuomalla ja luomalla vastuullisuuteen liittyvää tietoa lähemmäksi maaseutumatkailuyrittäjää. Toiminnan kohderyhmänä oli maaseudun toimijat ja sieltä erityisesti maaseudun matkailupalveluita tuottavat ja rakentavat yritykset, yrittäjyyttä suunnittelevat henkilöt, maatilat, matkailupalveluille lähipalveluita tuottavat toimijat ja muut toimijat. Hankkeen toiminta kesti vuoden ja toteutusaika oli 1.1.2018–31.3.2019.

Hankkeen päätavoitteet olivat vastuullisen maaseutumatkailun kehittämiseen liittyvän Helmi-vastuullisuus suunnitelman ja siihen liittyvän käytännönläheisen yrittäjille suunnatun Helmi-tiivistelmän tekeminen, näistä viestiminen ja vastuulliseen toimintatapaan kannustaminen. Vastuullisuus suunnitelmaa tehtiin asiantuntijatyöpajoissa, jonka jälkeen asiakasnäkökulmaa haettiin palvelumuotoilun keinoin työpajoissa. Maaseutumatkailuyrittäjille viestittiin aiheesta pääasiassa kirjallisesti ja yrittäjänäkemyksiä kerättiin vastuullisuuskyselyllä, jossa kartoitettiin yritysten vastuullisuuden toteuttamista, näkemyksiä ja tarpeita vastuullisuuteen ja mielipidettä ja arviota heille esitellystä Helmi-vastuullisuustavasta.

Hankkeessa toteutetun vastuullisuuskyselyn mukaan yritykset toimivat 90-prosenttisesti vastuullisesti, mutta tarkemmin vastuullista toimintaa eriteltäessä sama vastaus ei enää olekaan selkeästi näkyvissä. Omasta vastuullisesta toiminnasta ei valtaosin viestitä selkeästi. Yritykset kaipaavat apua ja tukea vastuullisen toimintansa kehittämiseen, mutta valtaosa ei ole valmis panostamaan siihen vuositasolla rahallisesti muutamia kympejä enempää tai vaihtoehtoisesti omaa aikaansa lisätoimenpiteiden ja perehtymisen muodossa.

Hankkeen konkreettiset tavoitteet toteutuivat, mutta vastuulliseen toimintaan kannustamisen täytyy edelleen jatkua aktiivisesti myös hankkeen päättymisen jälkeen. Helmi – Vastuullisen maaseutumatkailun kehittämissuunnitelma ja Helmi-vastuullisuusopas ovat käytettävissä ja kaikkien saatavilla Maa- ja kotitalousnaisten verkkopalvelussa. Hankkeen ja Helmi-materiaalin vaikutuksia pystyy arvioimaan vasta pidemmällä aikavälillä hankkeen loppumisen jälkeen.

Hankkeen vastuullinen toteuttaja oli Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry ja osatoteuttaja Etelä-Suomen maa- ja kotitalousnaiset. Rahoitus: Uudenmaan ja Hämeen ELY-keskuksista Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmasta 2014–2020.

- **Kylään maisemaan - maisema kylien identiteetin ja matkailun veturina**

Maa- ja kotitalousnaisten yrityspalvelut on ollut mukana Kylään maisemaan – maisema kylien identiteetin ja matkailun veturina -hankkeen suunnittelussa ja toteutuksessa. Hankkeesta tarkemmin s. 16. Rahoitus: Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma.

Sidosryhmätyö, verkostoituminen ja viestintä

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus on tehnyt aktiivista sidosryhmätyötä valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa. Toiminnan tavoitteena on ollut ensisijaisesti yrittäjyyden edistäminen. Yhteistyötä on tehty mm. ELY-keskusten, MTK:n, Luonnonvarakeskuksen, VisitFinlandin, Suomen Naisyrittäjät ry:n, alueellisten ammattikorkeakoulujen, yrittäjien, erilaisten säätiöiden ja muiden toimijoiden kanssa. Toimintavuoden aikana on järjestetty tiedotustilaisuuksia ja toteutettu sekä ulkoista että sisäistä viestintää.

JÄRJESTÖTOIMINTA JA YHTEISÖLLISYYDEN VAHVISTAMINEN

Loikkaa liikkeelle -liikuntakisa

Maaseudun ihmisiä kannustettiin liikkumaan monipuolisesti Loikkaa liikkeelle -liikuntakisassa. Kampanjassa kerättiin vähintään puolen tunnin mittaisia liikuntasuorituksia, jotka merkittiin liikuntakorttiin vuoden alusta lokakuun 15. päivään saakka. Kisaan osallistui 107 vähintään kuuden henkilön ryhmää. Osallistujia oli kaiken kaikkiaan 1 230. Piirikeskuksittain parhaat joukkueet palkittiin. Yksilökisaan osallistui 50 henkilöä. Näistä kolme parasta palkittiin. Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö ja liikuntakisaa tukivat eri tavoin myös Melan Välitä viljelijästä -projekti ja Maaseudun tukihenkilöverkko (Stea).

Loikkaa liikkeelle – hyvinvointia kaikille -päivä

Maaseudun asukkaille järjestettiin piirikeskuksittain Loikkaa liikkeelle–hyvinvointia kaikille -päivä. Päivän tavoitteena oli edistää maaseudun asukkaiden osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja terveellisiä elämäntapoja ruokaneuvonnalla, liikuntavinkeillä, ihmissuhteisiin liittyvillä esityksillä ja muilla hyvinvointia edistävillä toimenpiteillä. Päivän tarkempi ohjelma vaihteli alueittain. Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö. Kampanjaa tuki myös Melan Välitä viljelijästä -projekti.

Naisvoimaa-viikolla torjutaan ruoan hukkaamista

Naisvoimaa-viikkoa vietettiin 29.1.–4.2.2018. Tällöin käynnistyivät Maa- ja kotitalousnaisten yhdistysten järjestämät hukkaruokapöytäesitykset. Tapahtumia toteutettiin esim. paikallisen kaupan kanssa yhteistyönä. Pöydille koottiin yhden ihmisen vuodessa hukkaan heittämä ruoka. Tavoitteena oli herättää ihmisiä miettimään omaa ruokakäyttäytymistään ja vähentämään ruokahävikkiä. Samalla pöydän luona poikkeavia ohjeistettiin hyödyntämään mahdollisimman pian viimeisen myyntiajankohdan saavuttavia tuotteita sekä kertomaan mitä tarkoittaa parasta ennen -päiväys. Rahoitus: paikallisyhdistysten vapaaehtoistyö ja ruokanäytteet kaupan hävikkituotteista

Impin päivänä 11.6. liikuttiin luovasti

Impin päivänä 11.6. Maa- ja kotitalousnaisten paikallisyhdistykset haastoivat oman alueensa asukkaat liikkumaan. Silloin kaivettiin pyörät esiin ja lähdettiin yhteiselle pyöräretkelle, järjestettiin osallistavaa piha-, pelto- tai kenttäjumppaa tai organisoitiin leikkimieliset Loikkaa liikkeelle -olympialaiset. Impin päivän tapahtuma linkittyy Loikkaa liikkeelle -liikuntakisaa. Rahoitus: vapaaehtoistoimintaa.

Hukantorjuntapartiot - pieniä tekoja ruokahävikin vähentämiseksi

Kuluttajia haastettiin ruokahävikin vähentämiseen pienilläkin teoilla ja kutsutaan liittymään mukaan hukantorjuntapartioihin. Kuluttajat voivat valita oman tekonsa hävikin vähentämiseksi ja ilmoittaa toteutuksesta Maa- ja kotitalousnaisten Keskukseen tai piirikeskuksiin. Rahoitus: ympäristöministeriö, vapaaehtoistoiminta

Toteutukoon sinun tahtosi -tilaisuudet

Ennakkoon suunnitellut piirikeskusten tai yhdistyksien yhteistyössä pankkien tai vakuutusyhtiöiden kanssa järjestettävät tilaisuudet, joissa käsitellään varautumista yllättäviin tilanteisiin ja/tai ikääntymiseen liittyen jäivät toteutumatta useista syistä johtuen. Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ei ehtinyt neuvotella yhtä selkeää yhteistyökumppania yhdistyksille ja vuoden aikana oli myös paljon muita aktiviteetteja. Asiat ovat tärkeitä, kuten esim. säästäminen, vakuutukset, perintöasiat, edunvalvonta ja hoitotestamentit, joten asiaan palataan tuonnempana.

Jäsenrekisterin käyttöönotto

Piirikeskukset järjestivät yhdistyksille valmennuksia jäsenrekisterin käyttöön ja kannustavat yhdistyksiä hyödyntämään sitä. Asia etenee vaiheittain piirikeskusten omaan tahtiin. Rahoitus: piirikeskukset, yhdistykset ja Opintokeskus Siviksen tuki, säätiöt.

Yhdistystoiminnan osaamisen lisääminen

Järjestöväkeä kannustettiin lisäämään yhdistysosaamistaan. Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen edustajat osallistuivat Opintokeskus Siviksen järjestöille suunnattuun Digitaaliset osaamismerkki - koulutukseen. Järjestöväen osaamisen lisääminen ja osaamismerkkien hyödyntäminen osaamisen osoittamisessa siirtyi vuoteen 2019. Tavoitteena on edelleen ottaa käyttöön hallituksen puheenjohtajan sekä sihteerin osaamismerkki. Merkki myönnetään henkilölle, joka on antanut hyväksytyt näytön osaamisestaan annettujen kriteerien perusteella. Rahoitus: Opintokeskus Sivis

Maakunnallisen vuoden maa- ja kotitalousnaisen tai maaseudun naisen/miehen valinta

Maakunnittain valittiin aktiivinen, järjestön toimintaa tunnetuksi tekevä ja muita toimintaan kannustava vuoden maa- ja kotitalousnainen tai maaseudun nainen/mies. Kriteereissä painotettiin myös mm. kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden tai yhteisöllisyyden edistämistä.

- Etelä-Pohjanmaa: ei valittu
- Etelä-Savo: Marjaana Pajunen, Kaskienseudun Maa- ja kotitalousseura, Juva
- Etelä-Suomi
 - Etelä-Karjala: Eero Juntunen, Taipalsaaren Maaseutunaiset, Taipalsaari
 - Häme: Anneli Näsi, Maa- ja kotitalousseura Lammi-Tuulos, Tuulos
 - Kymenlaakso: Sovi Vääntäjä, Valkealan maa- ja kotitalousnaiset, Kouvola
 - Pirkanmaa: Marja Tapiainen, Ylöjärven-Mutalan Maa- ja kotitalousseura, Ylöjärvi
- Uusimaa: Pirkko Ripatti, Vihdin Maaseutunaiset, Vihti
- Kainuu: Sinikka Pyykkönen, Kerälän ympäristön Maatalousnaiset, Suomussalmi
- Keski-Pohjanmaa: Anu Karhukorpi, Haluan maa- ja kotitalousseura
- Keski-Suomi: Eila Kalavainen, Äänekosken maa- ja kotitalousnaiset, Äänekoski
- Lappi: Martti Rivinoja, Ylijokikylän maa- ja kotitalousseura, Simo
- Länsi-Suomi
 - Satakunta: Lea Tyykilä, Eurajoen Maaseutunaiset ry, Eurajoki
 - Varsinais-Suomi: Mirja Tiiri, Oripään Maa- ja kotitalousnaiset, Oripää
- Oulu: Helena Pitkälä, Kytökylän Maa- ja kotitalousnaiset, Haapavesi
- Pohjois-Karjala: Vuoden Maa- ja kotitalousnaista ei valittu
- Pohjois-Savo: Pirjo Lind, Kiuruveden Maa- ja kotitalousnaiset, Kiuruvesi

Vuoden maa- ja kotitalousnaisten valintaprosessi ja palkitseminen tapahtuu piirikeskusten rahoituksella.

Kinkkutempu

Maa- ja kotitalousnaiset oli mukana kolmatta kertaa järjestetyssä kinkkutempussa, joka innosti ennätysmäärän suomalaisia tekemään kiertotalousteon. Osallistujamäärä kasvoi edellisestä vuodesta neljälläkymmenellä tuhannella, kun 185 000 kotitaloutta kierrätti joulun paistinrasvat. 13 prosenttia joulukinkkujen paistinrasvoista kierrätettiin uusiutuvaksi polttoaineeksi. Tällä määrällä voidaan ajaa lähes 18 kertaa maapallon ympäri.

Kinkkutempu-kampanja lahjoitti keräyksen loputtua hyväntekeväisyyteen 20 000 euroa. Lahjoituksen sai Hope ry, joka tukee vähävaraisia perheitä taloudellisesti ja välittämään perheille esimerkiksi käytettyjä vaatteita ja harrastusvälineitä.

Maa- ja kotitalousnaisten roolina oli viestiä asiasta ja muistuttaa, ettei paistinrasvoja saa kaataa viemäriin. Kinkkutempu oli useiden eri toimijatahojen yhteistyöprojekti, joka toi konkreettisen esimerkin kiertotaloudesta kuluttajien arkeen ja helpon mahdollisuuden osallistua mukaan omalla teolla.

Kinkkutempun mahdollistajat olivat Kemianteollisuus, Neste, K-ryhmä, Lassila & Tikanoja, Suomen Pakkauskierrätys RINKI, Atria, HKScan, Snellman, Honkajoki, Vesilaitosyhdistys, Suomen Kiertovoima ry KIVO ja kunnalliset jätelaitokset, Suomen Kuntaliitto, Maa- ja kotitalousnaiset sekä Ympäristöteollisuus- ja palvelut YTP ry. Kampanja toteutettiin yritysyhteistyöprojektina.

Järjestötuotteet

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus hankkii ja myy erilaisia välitystuotteita. Toimintavuoden uusia järjestötuotteita olivat mm. hopeinen riipus ja rintakoru, kierrätetyistä muovipulloista valmistetut Kotisäkit, Maija Silvennoisen tekemä Maijan ruokavuodet -kirja ja MKN:n logolla varustetut astiapyyhkeet.

Kuvat 11-13. Vuoden 2018 välitystuoteuutuuksia.

VIESTINTÄ JA MARKKINOINTI

Vuonna 2018 viestinnän kärjet vaihtelivat avaintulosalueittain seuraavasti

- ruoka-, ravitsemus- ja kotitalousneuvonnassa sekä järjestötoiminnassa viestinnän kärkinä kestävä kehitys, kiertotalous ja ruokahävikin vähentäminen
- maiseman- ja luonnonhoidon palveluisen kärkinä arvokkaat maisema-alueet ja elävää maaseutua taajamiin
- yrityspalveluiden viestinnän kärkenä vastuullinen maaseutumatkailu
- Koti ja maaseutu -lehti: ruoka ja ravitsemus, hyvinvointi, maaseutuyrittäjyys, puutarha

Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksessa ei toimintavuonna ollut viestintäpäällikköä, mikä heikensi toiminnan näkyvyyttä mm. valtakunnallisella tasolla. Viestintäpäällikköä ei rekrytoitu taloudellisista syistä. Keskuksen toimihenkilöt toteuttivat viestintää osana muuta toimintaansa. Vastuu alueellisesta viestinnästä oli piirikeskuksilla.

Sisäinen viestintä

Maa- ja kotitalousnaisten sisäistä viestintää toteutettiin pääasiassa sähköpostitse, webex-palavereissa, koulutuspäivillä, johdon seminaarissa ja muissa tapaamisissa.

Jäsenviestintä

Maa- ja kotitalousnaisten Keskukselta lähetettiin paikallisyhdistyksille sähköinen yhdistyskirje maaliskuussa ja lokakuussa 1 100 painettua kirjettä postitse. Kirjeissä viestittiin ajankohtaisista asioista, kerrottiin tulevasta toiminnasta ja annettiin vinkkejä paikallistoimintaan.

Jäsenille välitettiin tietoa myös omilla sähköisillä yhdistyssivuilla, sosiaalisessa mediassa sekä Koti- ja maaseutu -lehdessä.

Toimintavuoden aihealueiden keskiössä olivat erityisesti kestävä kehityksen edistämiseen liittyvät asiat kuten esimerkiksi ruokahukan vähentäminen, kierrätys ja lajittelu.

Mediaviestintä ja -seuranta

Mediaviestinnässä ja sen seurannassa hyödynnettiin Cision-palvelua. Toimintavuonna tuotettiin ja lähetettiin seuraavat tiedotteet:

- Ympäristökasvatusaineistoa kulttuuriympäristöstä 26.1.
- LANDSKAP - guide för planering av markanvändning på värdefulla landskapsområden har publicerats 10.2.
- Maa- ja kotitalousnaisten Loikkaa liikkeelle -liikuntakisassa mukana jo yli 120 ryhmää 27.2.
- Kordelinin Jaakko Kolmosen ruokakulttuuripalkinnot jaettu 14.3.
Kordelinin Jaakko Kolmosen ruokakulttuuripalkinnot, yhteensä 12 000 euroa, jaettiin keskiviikkona 14.3.2018 Gastro Helsinki -ruoka- ja ravintola-alan ammattitapahtumassa. Palkinnon saivat ELO-säätiö, Kolatun Juustola Oy, sallalainen yrittäjä, poromies Hannu Lahtela sekä Arktiset Aromit ry:n toiminnanjohtaja Simo Moisio.
- Joka 20. ruokakassallinen hävikkiin - tule mukaan torjumaan ruokahukkaa 18.4.
- Ilmoittaudu mukaan Vuoden maisemateko -kilpailuun 9.5.
- Säännöllinen ruokarytmi tukee lasten hyvinvointia – työkaluja ruokakasvatukseen 25.5.
- Kassikaupalla ruokaa hukkaan? Helsingin päärautatieasemalla herätetään keskustelua ruokahävikistä Hävikkiviikon tiistaina 11.9.2018 klo 8 –18 6.9.
- Maiseman arvo – maisemasta uutta liiketoimintaa 5.10.
- Kylään maisemaan -hanke kannustaa hyödyntämään kestävästi omaa kulttuuriympäristöä 29.10.
- Mankilanjärven kunnostus ja kaislan hyödyntäminen on Vuoden maisemateko 22.11.

- Kansanedustaja Susanna Koski ja maatalan emäntä Tarja Tervo Maa- ja kotitalousnaisten hallitukseen 23.11.
- Maa- ja kotitalousnaisten työ ihmisten ja luonnon hyvinvoinnin eteen jatkuu joka päivä tulevanakin vuonna (tiedote kansanedustajille) 2.12.

Keskuksen mediaseuranta tehtiin Cision-palvelulla, jonka avulla on saatu internetissä (mm. valtakunnallisten medioiden ja paikallislehtien verkkojulkaisut) julkaistut jutut. Vuoden 2018 aikana saatiin Cisionin kautta 1 390 osumaa.

Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen edustaja oli myös kahdesti YLE Aamu-tv lähetyksissä 11.9.

Verkko- ja someviestintä

Valtakunnallisilla verkkosivuilla ja piirikeskusten alueellisilla sivuilla vieraili vuoden 2018 aikana yhteensä 122 470 kävijää. Yksittäisiä käyntejä oli lähes 168 000. Kukin kävijä vieraili keskimäärin 1,8 sivulla. Kaiken kaikkiaan sivuja selailtiin vuoden aikana n. 298 000 kertaa. Sosiaalisen median kautta nettisivuille päätyneiden kävijöiden määrä oli 10 384, joista 86 % tuli Facebookin kautta.

Verkkosivulle tuotettiin uutta sisältöä mm. vuoden 2018 ruokaneuvoista, Loikkaa liikkeelle - järjestökampanjasta, terveyttä edistävästä välipaloista ja erilaisista hankkeista kuten esim. Ruokahukka ruotuun – katse vesistöihin ja Kylään maisemaan -hankkeista, Maisa - Maiseman arvo – maaseudun ekosysteemipalveluiden pilottihankkeesta ja Helmi – vastuullisen maaseutumatkailun kehittämishankkeesta. Lisäksi verkkosivuille tuotiin Ruokahukkaan liittyviä videoita sekä neljä kappaletta webinaareja.

Someviestintää pyrittiin tehostamaan Keskuksen viestintäkalerilla. Toimihenkilöt julkaisivat vuorollansa someviestintää eri kanavissa: Instagram, Facebook ja Twitter. Lisäksi päivitettiin verkkosivuja.

Maa- ja kotitalousnaisten Facebook-sivujlle tehtiin 367 julkaisua toimintavuoden aikana. Tykkääjien määrä on noussut 4 032 henkilöstä 4 222 henkilöön. Julkaisujen kattavuus on vaihdellut päivittäin sadoista yli 7 500 henkilöön. Facebook-sivut tavoittivat vuoden aikana päivittäin keskimäärin 360 kävijää. Viikottain julkaisut tavoittivat useita tuhansia ihmisiä, parhaimmillaan yli 11 000 henkilöä.

Tehokkain Facebook-julkaisu (mittareina mm. tavoitetetut henkilöt, reaktiot, kommentit ja jaot) oli Minna Canthin kakkuun liittyvä julkaisu 19.3. Myös Ruokahukka ruotuun, katse vesistöihin - hankkeen julkaisut ovat olleet vuoden tehokkaimpia julkaisuja.

Facebookiin laitettut videot tavoittivat runsaasti katsojia. FB-tilastojen perusteella eri videoiden katselua aloitettiin sivuilla vuoden aikana yli 120 000 kertaa (lähde: fb video autoplay).

Kuva 14. Minna Canthin kakun Facebook-julkaisu on erittäin suosittu.

Kuvat 15-16. Ruokahukka ruotuu, katse vesistöihin hankkeen julkaisuja.

Instagram-tillillä oli toimintavuonna yli 500 julkaisua, jotka keskittyivät ruokiin, maisemiin, hankkeisiin ja järjestön toiminnassa mukana oleviin ihmisiin. Seuraajien määrä oli toimintavuoden aikana nousnut yli 1 220 seuraajaan.

Koti ja maaseutu -lehdelle perustettiin oma Instagram-tili, jossa nostetaan lehden sisältöä esiin. Marraskuussa 2018 perustetulle tillille tuli vuoden loppuun mennessä yli 100 seuraajaa.

Maa- ja kotitalousnaisten Twitter tili sai runsaasti näkyvyyttä vuonna 2018. Järjestön twiitit saivat 1.1.-31.12.2018 yhteensä 212 500 näyttökertaa. Twitterissä nostettiin esiin MKN-medianäkyvyyttä, hankkeita ja uutisointia.